

በንዑስ አንቀጽ ሺደት የሚመሳሰሉ

ሀ	ለ
ቀተለ-ቀቲል/ቀቲሎት	ቀደሰ-ቀድሶ/ቀድሶት
ቆመ	ባረከ
ሢመ	ደንገዐ
ብሀለ	ግሀረከ
ገብረ	ዴገነ

የግስ አርእስቱን የአለዋወጥ ሺደት ከላይ በደንብ አጠጋ

ማስታወሻ:-

፩. መራጉት/የግስ መነሻ ፊደላት አምስት ናቸው። እነዚህም፡- ገለገል፣ ራብዕ፣ ጎምስ ሳድስ እና ሳብዕ ናቸው። ምሳሌ፡-

በግለገ- መጽአ/መጣ/

በራብዕ -ባረከ /ባረከ/

በጎምስ-ሢመ /ሾመ/ - በአማርኛ የሚነሣ - ሺደ

በሳድስ- ርአየ /አየ/

በሳብዕ - ሖረ /ሄደ/ ናቸው።

፪. ንዑስ አንቀጽ ፪ ናቸው። ትርጉማቸው አንድ ነው።

ቀተለ - ገደለ

ሀ. ቀቲል -መግደል -To Kill

ለ. ቀቲሎት - መግደል - To Kill

፫. ዘንድ እና ትዕዛዝ አንድ ነው።

፬. በንዑስ አንቀጽ ጊዜ የመጨረሻዎቹ ፊደላት ሳድስ እና ሳብዕ ይለወጣሉ። ቀድሶ/ቀድሶት/ ወይም ከተለወጠው /ከቀድሶ/ «ት»ን በመጨመር ንዑስ አንቀጽ ይመሠረታል። ይኸም ቀደሰን ለመሰለ ነው።

፭.፲፭. የግስ ዐመሎች

፩. ግስ የቋንቋ ጓዝ የዘርና የነባር እኩት ወይም ዕቃ ግሊት ማለት ነው፤ ለማይ ከነግሱ ምድር ከነልብሱ እንዲሉ ተከንቷ ሲሉ።

፩ዱ አንቀጽ እስከ ፹ ጥሬው እስከ ፲ መደብ መራባቱና መዘርዘሩ ያንዱ ለብዙ የወንዱ ለሴት የሩቁ ለቅርብ እየተሰጠ በመፋለስና በመዋረስ በመመላለስ ነው።

- ፪. ነጠላ ግስ ከ፪ ፊደል አይወርድም፤ ከ፬ ፊደል አይወጣም፤ ለማድና ባዕድ ሲጨ መር ግን ፭ም ፮ም ፯ም ይኾናል።ከ፯ በላይ ግን አይወጣም።
- ፫. በግስ ያሉ ዐመሎች ደጊመ ቃል፣ አና ህ ወ ና የ ናቸው።
- ፬. የግስ ዐመሎች ያሉበት ግስ ቤቱን ሳይለቅ ድምጽና መንገድ ይለውጣል።
- ፭. አ-ዐ፣ሀ - ሐ - ኀ ከመሳላት በቀር መጥበቅ የሌላቸው ናቸው።
- ፮. ወ ና የ ይጉርዳሉ፣ ድምጽ ይለውጣሉ፣ ራሳቸውንም ይጉርዱና እየዋጡ በጥፋት ይታጣሉ።

ው-

- መድረሻ ወይም መጨረሻ ሲኾን ካልአዩ፣ ሳድስ ይኾን የነበረውን ጉርዶ ካዕብና ሳብዕ ያደርጋል።
- ደጊም ሲኾን በጭራሽ አይጉርድም
- በደጊም ጊዜ ሳድስ ቅጽሉንም መካከሉ ካዕብ ይኾን የነበረውን ሳድስ ያደርጋል።
- በቀተለ ሠርዌ ማእከል ሲኾን ያንቀጹ መነሻ ግእዝ ይኾን የነበረውን ጉርዶ ሳብዕ ያደርጋል።
- በ፬ ፊደል ግስ ማእከል ሲኾን ግን ያርእስቱንም ጫፍ እንደ ሥሩ ሳብዕ ያደርጋል።
- ወ ለሦስት ፊደል ግስ መነሻ ሲኾን ጥሬ ዘሩ ፬ ፊደል ይኾን የነበረውን ጉርዶ ፫ ፊደል ብቻ ያደርጋል።
- ወ በሳቢ ዘር የሚጉርድበት የማይጉርድበት አለ። ምሳሌ፡- ልደት፣ርደት ሳይጉርድ ውግረት፣ውገደት. . . እያለ ይኼዳል።
- ሃልሳዩንም ከቀደሰና ከባረከ ቤት በቀር ኹሉን ይጉርዳል።
- ከ፪ቱ ዐመሎች ሲገናኝ አርእስቱ ሳድስ ይኾን የነበረውን ወደ ራብዕ ይለውጠዋል። በቀደሰ እና በባረከ ቤት ግን አይጉርድም ቀደሰ፣ወደሰ

ወ መነሻም መድረሻም ማእከልም ኹኖ ካልጉረደው በቀር የግእዝ ቋንቋ ግስ በሳብዕ ቀለም አይነሣም፤ በካዕብ በሳብዕ አይጨርስም ጥሬ ዘሩም በካዕብ በሳብዕ አይነሣም።

አዕማድ

መራሕያነ አዕማድ፡- ልተተ፣አስተ፣አን፣አስ።

አ እና ተ መደበኞች ናቸው

ስ እና ን ስሯጽ ይባላሉ።

24

1

1

3

1

- 3

4

6

መነሣት የሱርስትና የዕብራይስጥ ነው። ግእዝም የዕረብ የሱርስት የዕብራይስጥ ወንድም ስለሆነ በነዚህ አካሄድ ይኼዳል። የነዚህም ያራቱ ልሳናት ዘራቸውና ነባራቸው ንባባቸውና ምሥጢራቸው እንደ ወንጌላት ቃል ይገጥማል ልዩነቱ ጥቂት ጥቂት ነው።

ደጊመ ቃል

እንደ ወና እንደ የ ይጉርዳል፤ አጉራረዱ ግን እየቅል ነው
ኹለተኛው ሦስተኛውን ውጦ የጀ ፊደል ግስ ይኸናል።

ጠቢብ	ጠበበ	ጠበ
ነቢብ	ነበበ	ነበ
ነዲድ	ነደደ	ነደ

ደጊመ ቃል፤ ወና የ ካልጉረዱት በስተቀር የ ፊደል ግስ አይገኝም።

ዕጥፍ ደጊመ ቃል

ደግደገ፤ ፊልፊለ፤ በልበለ...

፪.፲፮. የርባታ ዐይነቶች /ጸዋትወ ርባሕ/

ርባታ በ፲ መደብ እስከ ፹ ይዘምታል።

የርባታ ስሞች ፫ ናቸው። እነዚህም፦

ዐቢይ

ንዑስ

ደቂቅ

አሥራው /ይ፤ ት፤ ን፤ እ/

/የካልኦይና የዘንድ አናቅጽ ቅጥያዎች/

አሥራው በግስ የለውጥ ሺደት ጊዜ የምንጠቀምባቸው ወይም ቀዳማይ እን ቀጽን ወደ ካልኦይ እና ዘንድ ወይም ትዕዛዝ እንቀጽ የምንለውጥባቸው ቅጥያዎች ናቸው። ይ በውእቱ /እሱ/ ለረባ ግስ/ ካልኦይ /የአሁንም ይኸናል/ ዘንድ/ትዕዛዝ እነ እ /I will/ እ

አንተ ት/ተ-የግሱ መጀመሪያ ሐ፤ አ፤ ዐ ሲኾን/ ት/ተ/ በትዕዛዝ - አይኸንም

አንቲ ት... ኢ/አናባቢ/ ተበሐ፤አ፤ሀ/ ት...ኢ/አናባቢ /ተ/

አንትሙ ት...ኡ/አናባቢ/ ት...ኡ /አናባቢ/

አንትን ት-ኣ/ /you will/

ንሕነ ን /we will/ እ

ውእቱ ይ/የ/ የግሱ ፊደል ሐ፤ አበኾነ/ ይ /የ/ /ገ፤አ በኾነ- ያ/ ...እ

ይለቲ ት.አ
 ውለቶሙ ይ...አ/ አናባቢ/ /They will/
 ውለቶን ይ...አ/ አናባቢ/ /They will/

ግሳባቢያ፡- እነዚህ ቅጥያዎች ሲኾኑ የግሱ ለውጥ ደግሞ እንደ ቤቱ/ እንደ ግሰ አርእስቱ/ ይወሰናል። ምሳሌ ለተጠቀሰው ምሳሌ፡- መጽሐ-በገብረ /በቀተለ/ ቤት ይረባል።

መጽሐ=መጣ

ካልአይ

አነ	እመጽሐእመጣለሁ	እምጸእ - እመጣ ዘንድ /ልምጣ
አንተ	ትመጽእ	You (will) come ትምጽእ /ነፃ/
አንቲ	ትመጽእ	You (will) come ትምጽእ /ንፂ/
አንትሙ	ትመጽኡ	You (will) come ትምጽኡ /ንዑ/
አንትን	ትመጽእ	You (will) come ትምጽእ
ንሕነ	ንመጽእ	We (will) come ንምጽእ
ውለቱ	ይመጽእ	He (will) come(s) ይምጽእ
ይለቲ	ትመጽእ	She (will) come(s) ትምጽእ
ውለቶሙ	ይመጽኡ	They (will) come ይምጽኡ
ውለቶን	ይምጽኡ	They (will) come ይምጽኡ

ነፃ፣ ንፂ፣ ንዑ - ለትዕዛዝ ናቸው።

ግሳባቢያ፡- ሐ/ሀ/፣ ወ፣ አ/ዐ/፣ የ የኢሕጋውያን ግሶች መታወቂያዎች በመኾናቸው ሌላ ጊዜ እንግራቸዋለን።

፩.፲፯. የግሰ እርባታ በዐሥሩ መራሕያን

- ፩. በገላፊ - ቀዳማይ አንቀጽ /past tense/
- ፪. በካልአይ- በአሁን እና በመጻእ /Present and Future/
- ፫. በንዑስ አንቀጽ - Infinitive
- ፬. በዘንድ እና ትዕዛዝ - /Jussive and subjctive/

፩. ገላፊ - ቀዳማይ አንቀጽ /past tense - ነበረ - ተቀመጠ sat

ሀ. እነ /እኔ/	ነበርኩ	I sat	ተቀመጥኩ
አንተ /አንተ/	ነበርክ	You sat	ተቀመጥክ
አንቲ /አንቲ/	ነበርኪ	You sat	ተቀመጥሺ
አንትሙ /እናንተ/	ነበርክሙ	You sat	ተቀመጣችኩ
አንትን /እናንተ/	ነበርክን	You sat	ተቀመጣችኩ
ንሕነ /እኛ/	ነበርን	We sat	ተቀመጥን
ወእቱ /እርሱ/	ነበረ	He sat	ተቀመጠ
ይእቲ /እርሷ/	ነበረት	She sat	ተቀመጠች
ወእቶሙ /እነርሱ/	ነበሩ	They sat	ተቀመጡ
ወእቶን /እነርሱ/	ነበሩ	They sat	ተቀመጡ

እዚኸ ላይ እንግሊዝኛው ባለቤቱ /Pronoun/ ካልተጻፈ ግሉ ተመሳሳይ ነው። በግእዝና በአማርኛው ግን ተውላጠ ስሙ በቅጥያው /በግሉ ቅጥያ/ ይታወቃል።

sit-sat - Irregular verb /ኢ-ሕጋዊ ግስ ነው/

ለ. Work - worked ሠራ-Regular ግስ ነው ገቢር - ገብረ- ሠራ ከሕጋዊ ግስ መሠረቶች አንዱ ነው።

ግስታወሻ:- በግእዝ የገላፊ ግሶች ቅጥያዎች አንድ ዐይነት ናቸው። የግሉ የመጨረሻ ፊደል ቀ፣ ገ፣ ከ፣ ነ ከኾነው ውጪ በእንግሊዝኛው ግን ሕጋዊያን ግሶች ed/በቀዳማይ - ጊዜ ሲጨምሩ/ በኢሕጋዊያን ግሶች ጊዜ ግን የተለያዩ አካሄድ አላቸው። በግእዝ ቋንቋ በካልኦይ ጊዜ በየቤቱ ይረባል።

make - made

work - worked

ገብረ

እነ	ገበርኩ	ሠራኹ	I worked /made/
አንተ	ገበርክ	ሠራክ	You worked /made/
አንቲ	ገበርኪ	ሠራሺ	You worked /made/
አንትሙ	ገበርክሙ	ሠራችኩ	You worked /made/
አንትን	ገበርክን	ሠራችኩ	You worked /made/
ንሕነ	ገበርን	ሠራን	We worked /made/

ትንሃሌ ገለሃ

ወለቱ	ገብረ	ሠራ	He worked /made/
ይላቲ	ገብረት	ሠራች	She worked /made/
ወለቶሙ	ገብሩ	ሠሩ	They worked /made/
ወለቶን	ገብራ	ሠሩ	They worked /made/

ለዋጭ ፊደላት ገብረ - ሠራ - worked

ገለሃ		አማርኛ	እንግሊዝኛ
/ልሳን እንግልጣር/			
እነ	ኩ	ሁ/ኹ	ed
እንተ	ከ	ሀ/ከ	ed
እንቲ	ኪ	ኸ/ኪ	ed
እንትሙ	ከሙ	ቸሁ/	ed
እንትን	ከን	?	
ንሕነ	ነ	ን	ed
ወለቱ -			
ይላቲ	ት	ች	ed
ወለቶሙ	ኡ /አናባቢ/	ኡ /አናባቢ/	ed
ወለቶንን	/አናባቢ/	ኡ/አናባቢ/	ed

ሐ. ሐረ - ሼደ

ሐዊር/ሐዊርት - መሼድ

ሐረ/ሄደ - ባለሁለት ፊደላት ግሰ ነው::

እነ	ሐርኩ	እኔ	ሼድኩ	I went
እንተ	ሐርከ	እንተ	ሼድከ	You Went
እንቲ	ሐርኪ	እንቺ	ሼድኪ	You Went
እንትሙ	ሐርከሙ	እናንተ	ሼዳችኩ	You Went
እንትን	ሐርከን	እናንተ	ሼዳችኩ	You Went
ንሕነ	ሐርነ	እኛ	ሼድን	We Went
ወለቱ	ሐረ	እሱ	ሼደ	He Went
ይላቲ	ሐረት	እሷ	ሼደች	She Went
ወለቶሙ	ሐሩ	እነሱ	ሼዱ	They Went
ወለቶን ሐራ		እነሱ	ሼዱ	They Went

ማስታወሻ፡- በውእቱ እና በይእቲ ጊዜ በግእዝ ሐረ የሚለው ፊደል በግእዝ ይነገራል። በውእቶሙ እና በውእቶን ደግሞ መጨረሻ ፊደሉ ረ በውእቶሙ ወደ ካፅብ እና በውእቶን ወደ ራብፅ በአናባቢዎች ብቻ ቅርጹን ይለውጣል እንጂ ሌላ ተጨማሪ ቅጥያ የለም። ከዚህ ውጭ በአነ፣ አንተ፣ አንቲ፣ አንትሙ፣ አንትን፣ ንሕነ የግሱ የመጨረሻ ፊደል የግድ ወደ ሳድስ መለወጥ ይኖርበታል። እዚኸ ሳሁን የእንግሊዝኛው ኅላፊ ግሱን goን Went ይላል። በኅላፊ ጊዜ።

በግእዝና በአማርኛ ባለቤቱ በግሱ ይታወቃል። «እኔ ሔድኩ» በማለት ፋንታ «ሔድኩ» ቢል በቂ ነው። እኔ የሚለው ባለቤት በውስጡ ተዐውቆ አለና። በእንግሊዝኛው ግን የግድ ባለቤቱ መገለጥ አለበት።

መ. የኅላፊ ኢሕጋውያን በቀ፣ ገ፣ ከ፣ ነ የሚጨርሱ ግሶች ናቸው። ምሳሌ

ባረከ - አመሰግንኩ ባረከ /-blessed

ባርኮ /ባርኮት - ማመሰገን To bless

እነ	ባረኩ	I blessed
አንተ	ባረከ	You blessed
አንቲ	ባረኪ	You blessed
አንትሙ	ባረክሙ	You blessed
አንትን	ባረክን	You blessed
ንሕነ	ባረክነ	We blessed
ውእቱ	ባረከ	He blessed
ይእቲ	ባረክት	She blessed
ውእቶሙ	ባረኩ	They blessed
ውእቶን	ባረካ	They blessed

በአምስቱ መራሕያን

እነ	ባረክኩ ሳይኸን እነ ባረኩ
አንተ	ባረክከ ሳይኸን አንተ ባረከ
አንቲ	ባረክኪ ሳይኸን አንቲ ባረኪ /ሲነበብ/
አንትሙ	ባረክክሙ ሳይኸን አንትሙ ባረክሙ
አንትን	ባረክክን ሳይኸን አንትን ባረክን ይባላል።

በለኾንም ኩ፣ ከ፣ ኪ፣ ክ ጠብቀው ይነበባሉ። እንደዚህ ኹሉ የግስ የመጨረሻ ፊደላት ቀ፣ ገ፣ ከ ሲኾኑ ጠብቀው ይነበቡ። «ነ» ከኾነ ደግሞ በንሕ ነ ጊዜ ጠብቆ ይነበባል።

ኮነ ኾነ /Become - ኮነ የሚሰብ ግስ /ገቢር/ ነው።

እነ ኮንኩ ሐኪመ I become a doctor.

አንተ ኮንከ ሐኪመ you become a doctor.

አንቲ ኮንኪ ሐኪሚተ you become a doctor.

ንሕነ ኮነ ከመ አባግዕ እንደ በጉች ኾን።

አጥመቀ

አከለነ

በበከ

ባረከ

ኮነ እነዚህን የመሰሉ ግሶች የጎላፊ አንቀጽ ኢሕጋውያን ናቸው።

ሠ. አእመረ - ዐወቀ - knew

To know /knowing

አእመረ- ባለ ዐራት ቀለማት ግስ ነው።

እነ	አእመርኩ	I knew	ዐወቅኩ
አንተ	አእመርከ	You knew	ዐወቅሺ
አንቲ	አእመርኪ	You knew	ዐወቅኹ
አንትሙ	አእመርከሙ	You knew	ዐወቃችኹ
አንትን	አእመርከን	You knew	ዐወቃችኹ
ንሕነ	አእመርነ	We knew	ዐወቅን
ውእቱ	አእመረ	He knew	ዐወቀ
ይእቲ	አእመረት	She knew	ዐወቀች
ውእቶሙ	አእመሩ	They knew	ዐወቁ
ውእቶን	አእመራ	They knew	ዐወቁ

ረ. ይቤ፡- በገእዝ ለየት ያለ ግስ በጎላፊም በካልካይም የራሱ አካሄድ ያለው ኢሕጋዊ ግስ «ይቤ» «አለ» ነው። የይቤን ዝርዝር በሌላ ጊዜ የምናየው ሲኾን ባሁኑ በጎላፊ ጊዜ እንዴት እንደተለየ እናስተውል። ይቤ ለየት ያለበት የሚጀምረው በሳድስ ሲኾን የሚጨርሰው በኃምስ ስለኾነ ነው።

አነ	እቤ	አልኩ	I said
አንተ	ትቤ	አልክ	You said
አንቲ	ትቤሊ	አልሺ	You said
አንትሙ	ትቤሉ	አላችኹ	You said
አንትን	ትቤላ	አላችኹ	You said
ንሐነ	ንቤ	አልን	We said
ውእቱ	ይቤ	አለ	He said
ይእቲ	ትቤ	አለች	She said
ውእቶሙ	ይቤሉ	አሉ	They said
ውእቶን	ይቤላ	አሉ	They said

ምልግድ

የሚከተሉትን ግሶች ወደ ካልአይና ወደ ዘንድ ለውጥ ምሳሌ ወደሰ አመሰገነ /የጠበቀ ነው/

ይዌድስ ያመሰግናል

ይወድስ ያመስግን/ያመሰግን ዘንድ። ቤቱ ቀደስ ነው

የጠበቀ ምልክቱ /●/ ነው

ካልላይ	ዘንድ	ቤቱ
፩. ዘመረ _____	_____	_____
፪. ነጸረ _____	_____	_____
፫. ወፅኦ _____	_____	_____
፬. ቀደመ _____	_____	_____
፭. ጌሠ _____	_____	_____
፮. ጸመ _____	_____	_____
፯. ረከበ _____	_____	_____
፰. ኖመ _____	_____	_____
፱. ኮነ _____	_____	_____
፲. ሰምዐ _____	_____	_____
፲፩. ተንበለ _____	_____	_____
፲፪. ከበበ _____	_____	_____

የግስ ለውጥ ኺደትን በግስ አርእስት መሠረትነት ሕጋውያን አንቀጾች ከጎላፊ /ቀዳማይ/ ወደ ካልካይ /የአሁን እና መጻኢ/ ዘንድ፣ ትዕዛዝ እና ንዑስ አንቀጽ እንዴት በዐሥሩ መራሕያን እንደሚረቡ ተመልከተናል። አሁን ደግሞ የግሶችን ኺደት በኩለተኛው ዐቢይ አንቀጽ በካልካይ አንቀጽ በዝርዝር እንማራለን።

፩. ካልካይ /ኩለተኛ/ አንቀጽ፡- ይኸ አንቀጽ የአሁን /Present/ እና የመጻኢ /Future/ አንቀጾችን የጊዜ ለውጥ ሂደትን ይይዛል። ለዚህም ከአማርኛ የግስ አርባታ ጋር እያገናኘን እንመለከታለን።

፪.፲፰. የአማርኛ የግስ ርባታ መንገድ

ንዑስ አንቀጽ	ጎላፊ /ቀዳማይ/	ካልካይ	ግልሳይ
፩. መብላት	በላ	ይበላል	ይበላ/ ይበላ ዘንድ
፪. መናገር	ተናገረ	ይናገራል	ይናገር/ ይናገር ዘንድ
፫. መዋሸት	ዋሸ	ይዋሸል	ይዋሸ/ ይዋሸ ዘንድ
፬. መሞት	ሞተ	ይሞታል	ይሙት/ ይሞት ዘንድ
፭. መርገጥ	ረገጠ	ይረገማል	ይርገጥ/ ይረገጥ ዘንድ
፮. መቀመጥ	ተቀመጥ	ይቀመጣል	ይቀመጥ/ይቀመጥ ዘንድ
፯. መሄድ	ኼደ	ይኼዳል	ይኼድ/ ይኼድ ዘንድ
፰. ማስተባበር	አስተባበረ	ያስተባብራል	ያስተባብር/ያስተባብር ዘንድ

እዚኸ ሳይ በላ፣ ተናገረ፣ ዋሸ፣ ሞተ፣ ረገጠ፣ ተቀመጠ፣ ኼደ፣ አስተባበረ ለአማርኛው የሕጋውያን ግሶች /Regular verbs/ ቤት አርእስት ናቸው። ስለኸኑም የሚከተሉት ግሶች ቤቶች እነማን እንደ ኾኑ ለመለየት እንሞክራለን።

ጎላፊ ቤቱ	ካልካይ	ትዕዛዝ/ ዘንድ	ንዑስ አንቀጽ
ቀዳ በላ	ይቀዳል	ይቅዳ/ይቀዳ ዘንድ	መቅዳት
ተዋረደ ተናገረ	ይናገራል	ይናገር/ይናገር ዘንድ	መናገር
ዋሻ ዋሸ	ይዋሻል	ይዋሻ/ይዋሻ ዘንድ	መዋሻት
ሞሽ ሞተ	ይሞሻል	ይጩሽ/ይሞሽ ዘንድ	መሞሽ
ወደቀ ረገጠ	ይወድቃል	ይውደቅ/ይወድቅ ዘንድ	መውደቅ
ተከደን ተቀመጠ	ይከድናል	ይከደን/ይከድን ዘንድ	መክደን
አስተናገደ አስተባበረ		ያስተባብራል/ያስተባብር ዘንድ	ማስተባበር

የገላጽ ገሰ ርባታ መንገድ

ገላፊ	ካልካይ	ትዕዛዝ/ ዘንድ	ንዑስ አንቀጽ
ቆመ-ቆመ	ይቀውም-ይቆማል	ይቁም-ይቆም ዘንድ /ይቁም	ቀዊም/ቀዊሞት
ሢመ/ሾመ/	ይሠይም	ይሢም	ሠዪም/ሠዪሞት
ቀተለ /ገደለ/	ይቀትል	ይቅትል	ቀቲል/ቀቲሎት
ባረከ/ባረከ/	ይባርክ	ይባርክ	ባርከ/ባርከት
ደንገፀ/ደንገጠ/	ይደነግፅ	ይደንግፅ	ደንግፆ /ደንግፆት
ማህረክ/ማረከ/	ይማህርክ	ይማህርክ	ማህርከ/ማህርከት
ብህለ /አለ/	ይብህል	ይብሃል	ብሂል/ብሂሎት
ገብረ/ሠራ/ይገብር	ይገብር	ይገበር	ገቢር /ገቢሮት
ዴገነ/ተከተለ/	ይዴገን	ይዴግን	ዴግኖ/ዴግኖት
ኖለወ/ጠበቀ/	ይኖሉ	ይኖሉ	ኖልዎ/ኖልዎት
ቀደሰ/አመሰገነ	ይቄድስ	ይቀድስ	ቀድሰ/ቀድሶት

እንዳንድ የአማርኛውና የገላጽ አርእስት ሺደት ተመሳሳይነት

ገላፊ - ትዕዛዝ

ገላፊ - ትዕዛዝ

ቆመ ይቁም

ሞተ ይሙት

ሢመ ይሢም

ኼደ ይኼድ

የሚከተሉት ግሶች እንዴት ወደ ካልካይ ይለወጣሉ። ይኸም የሚታወቀው በቤት ነው።

ገላፊ	ቤቱ	ካልካይ
ሞተ	ቆመ	ይመውት
ጌሠ	ሢመ	ይገይስ
ነጸረ	ቀደሰ	ይኔጽር
ተንበለ	ደንገፀ	ይተነብል

ካልካይን በዐሥሩ መራሕያን

፩. ሰገደ-ሰገደ-	ቤቱ ቀተለ	
አነ-እሰግድ	እኔ- እሰግዳለኹ	እቀትል- እገድላለኹ
አንተ-ትሰግድ	አንተ- ትሰግዳለኽ	ትቀትል-ትገድላለኽ
አንቲ-ትሰግዳ	አንቺ- ትሰግዳለሽ	ትቀትሊ-ትገድሊያለሽ
አንትሙ- ትሰግዱ	እናንተ- ትሰግዳላችኹ	ትቀትሉ- ትገድላላችኹ
አንትን- ትሰግዳ	እናንተ- ትሰግዳላችኹ	ትቀትላ- ትገድላላችኹ

ንሕነ- ንሰግድ	እኛ- እንሰግዳለን	ንቀትሉ- እንገድላለን
ውእቱ- ይሰግድ	እርሱ - ይሰግዳል	ይቀትሉ- ይገድላል
ይእቲ- ትሰግድ	እርሷ- ትሰግዳለች	ትቀትሉ- ትገድላለች
ውእቶሙ- ይሰግዱ	እነርሱ - ይሰግዳሉ	ይቀትሉ- ይገድላሉ
ውእቶን- ይሰግዳ	እነርሱ - ይሰግዳሉ	ይቀትላ- ይገድላሉ

፪. ኖመ = ተኛ - ቤቱ - ቆመ

እነ- እነውም	- እተኛለኹ	እቀውም- እቆማለኹ
እንተ- ትነውም	- ትተኛለኽ	ትቀውም- ትቆማለኽ
እንቲ- ትነውሚ	- ትተኛለሺ	ትቀውሚ- ትቆሚያለሽ
እንትሙ- ትነውሙ	- ትተኛላችኹ	ትቀውሙ- ትቆማላችሁ
እንትን- ትነውማ	- ትተኛላችኹ	ትቀውማ- ትቆማላችኹ
ንሕነ- ንነውም	- እንተኛለን	ንቀውም- እንቆማለን
ውእቱ- ይነውም	- ይተኛል	ይቀውም- ይቆማል
ይእቲ- ትነውም	- ትተኛለች	ትቀውም- ትቆማለች
ውእቶሙ- ይነውሙ	- ይተኛሉ	ይቀውሙ- ይቆማሉ
ውእቶን- ይነውማ	- ይተኛሉ	ይቀውማ- ይቆማሉ

፫. መጽእ=መጣ ቤቱ - ገብረ /ሠራ/

እነ - እመጽእ- እመጣለኹ	I/will/ come	እገብር- እሠራለኹ
እንተ - ትመጽእ- ትመጣለኽ	You/will/ come	ትገብር- ትሠራለኽ
እንቲ - ትመጽእ- ትመጫለሺ	You/will/ come	ትገብረ- ትሠራያለሺ
እንትሙ - ትመጽእ- ትመጣላችኹ	You/will/ come	ትገብሩ- ትሠራላችኹ
እንትን- ትመጽእ- ትመጣላችኹ	You/will/ come	ትገብሩ- ትሠራላችኹ
ንሕነ- ንመጽእ- እንመጣለን	We/will/ come	ንገብር- እንሠራለን
ውእቱ- ይመጽእ- ይመጣል	He/will/ come/s/	ይገብር- ይሠራል
ይእቲ- ትመጽእ- ትመጣለች	She/will/ come/s/	ትገብር- ትሠራለች
ውእቶሙ - ይመጽኡ -ይመጣሉ	They/will/ come	ይገብሩ- ይሠራሉ
ውእቶን- ይመጽእ- ይመጣሉ	They /will/ come	ይገብሩ - ይሠራሉ

፬. ቀደሰ = አመሰግን- ቤቱ - ቀደሰ

እነ- እቂድሱ- አመሰግናለኹ	I/will/ Praise	/እቂድስ/
እንተ- ትቂድሱ- ታመሰግናለኽ	You /will/ Praise	/ትቂድስ/
እንቲ- ትቂድሱ- ታመሰግኛለሺ	You /will/ Praise	/ትቂድሱ/

አንትሙ- ትቄድሱ- ታመሰግናላችኹ	You /will/ Praise	/ትቄድሱ/
አንትን- ትቄድሳ- ታመሰግናላችኹ	You /will/ Praise	/ትቄድሳ/
ንሕነ- ንቄድሱ- እናመሰግናለን	We /will/ Praise	/ንቄድሱ/
ውእቱ- ይቄድሱ- ያመሰግናል	He /will/ Praise	/ይቄድሱ/
ይእቲ- ትቄድሱ- ታመሰግናለች	She /will/ Praise	/ትቄድሱ/
ውእቶሙ- ይቄድሱ- ያመሰግናሉ	They /will/ Praise	/ይቄድሱ/
ውእቶን- ይቄድሳ- ያመሰግናሉ	They /will/ Praise	/ይቄድሳ/

የሚስተሉት ግሶች እንዴት ወደ ካልካይ ይለወጣሉ። ይኸም የሚታወቀው በቤት ነው።

ገላፊ ቤቱ ካልካይ

ሞተ	ቆመ	ይመውት
ጌሰ	ሢመ	ይገይስ
ነጸረ	ቀደሰ	ይኔጽር
ተንበለ	ደንገፀ	ይተነብል

ካልካይን በዐሥሩ መራሕያን

፩. ሰገደ= ሰገደ- ቤቱ ቀተለ

አነ- አሰግድ	እኔ- አሰግዳለኹ	እቀትል- አገድላለኹ
አንተ- ትሰግድ	አንተ- ትሰግዳለኽ	ትቀትል- ትገድላለኽ
አንቲ- ትሰግዳ	አንቲ- ትሰግዳለሽ	ትቀትሊ- ትገድሊያለሽ
አንትሙ- ትሰግዱ	እናንተ- ትሰግዳላችኹ	ትቀትላ- ትገድላላችኹ
ንሕነ- ንሰግድ	እኛ- እንሰግዳለን	ንቀትል- እንገድላለን
ውእቱ- ይሰግድ	እርሱ- ይሰግዳል	ይቀትል- ይገድላል
ይእቲ- ትሰግድ	እርሷ- ትሰግዳለች	ትቀትል- ትገድላለች
ውእቶሙ- ይሰግዱ	እነርሱ- ይሰግዳሉ	ይቀትሉ- ይገድላሉ
ውእቶን- ይሰግዱ	እነሱ- ይሰግዳሉ	ይቀትላ- ይገድላሉ

፪. ደንገፀ- ፈራ - ቤቱ - ደንገፀ

አነ - እደነገፀ - እፈራለኹ

አንተ - ትደነገፀ - ትፈራለኽ

አንቲ - ትደነገፂ - ትፈራለሽ

አንትሙ - ትደነገፁ - ትፈራላችኹ

አንትን - ትደነግግ - ትፈራላችሁ
 ንሕነ - ንደነግፅ - እንፈራለን
 ውእቱ - ይደነግፅ - ይፈራል
 ይእቲ - ትደነግፅ - ትፈራለች
 ውእቶሙ - ይደነግፁ - የፈራሉ
 ውእቶን - ይደነግግ - ይፈራሉ

፩. ሢመ - ሾመ

እነ- እሠይም - አሾማለሁ
 አንተ - ትሠይም - ትሾማለህ
 አንቲ - ትሠይሚ - ትሾሚያለሽ
 አንትሙ - ትሠይሙ - ትሾማላችሁ
 አንትን - ትሠይማ - ትሾማላችሁ
 ንሕነ - ንሠይም - እንሾማለን
 ውእቱ - ይሠይም - ይሾማል
 ይእቲ - ትሠይም - ትሾማለች
 ውእቶሙ - ይሠይሙ - ይሾማሉ
 ውእቶን - ይሠይማ - ይሾማሉ

ማሳሰቢያ:- የተመለከትነው ርባታ በሕጋዊያን ግሶቹ /Regular verbs/ ነው።

ማጠቃለያ

መጽአ = መጣ

የካልክሪ ቅጥሮች

እነ- እመጽአ- እመጣለሁ	እ-እ /የግእዝ/	እ...ለሁ. /የአማርኛው/
አንተ- ትመጽአ- ትመጣለህ	ት... እ /አናባቢ/	ት... ለሁ
አንቲ- ትመጽአ- ትመጣለሽ	ት... ኢ /አናባቢ/	ት... ላለሽ
አንትሙ - ትመጽአ- ትመጣላችሁ	ት.... ኡ »	ት.... ላችሁ
አንትን - ትመጽአ - ትመጣላችሁ	ት... አ »	»
ንሕነ - ንመጽአ - እንመጣለን	ን.... እ »	እን ለን
ውእቱ - ይመጽአ - ይመጣል	ይ.... እ »	ይ..... ል
ይእቲ - ትመጽአ - ትመጣለች	ት.... እ »	ት.... ለች
ውእቶሙ - ይመጽአ- ይመጣሉ	ይ... ኡ »	ይ..... ሉ
ውእቶን - ይመጽአ - »	ይ.... አ »	»

የቅጥሮች ዝርዝር አንጻንዴ አንደ ቤቱ ይለያያል።

ምልግድ

ትዕዛዝ፡- የሚከተሉትን አናቅጽ እንደ ቤታቸው ወደ ካልኣይ በመለወጥ የሚሰማማቸውን ቃል ምረጥ። ለግንዛቤ ያኽል የሚጠብቁትን ግሶች እንለያለን

፩. አንተ ትዜምር መዝሙረ ካለ አነ _____ ላዕለ ዐራትየ

ሀ. እነውም ለ. ኖምኩ ሐ. ትነውም መ. ይነውም

፪. ትቀውም ማርታ ቅድመ ቤተ መቅደስ ካለ _____ አስቴር ቅድመ አቡ

ሀ. ይደነግፃል ለ. ትደነግፃል ሐ. ይደነግፃል መ. ደንገፀት ሠ. ትደነግፃል

፫. ይመጽእ ዮሐንስ ገበ ታቦር ካለ _____ ኤልያስ ንጉሠ በላዕለ

ሀ. ይሠይም ለ. ይሢም ሐ. ሢመ መ. ይሠይሙ

፬. _____ አንስት ገበ መስቀሉ ለኢየሱስ

ሀ. ቆማ ለ. ይቀውማ ሐ. ቆምከን መ. ሐ ወ ለ ሠ. ሹሉም

፭. ቅድሚክ እግዚአ _____ ወንጌብሐክ

ሀ. ንሰግድ ለ. እሰግድ ሐ. ይሰግድ መ. ይሰግዳ ሠ. ሰገድነ

፮. አሜሃ ይመጽእ ክርስቶስ ካለ አሜሃ _____ ፍስሐ

ሀ. ኮነ ለ. ይከውን ሐ. ይኩን መ. ንከውን

፯. ወ _____ ዮም በትሕትና በቅድመ ዝንቱ ምሥጢር ግሩም

ሀ. ንቀውም ለ. እቀውም ሐ. ትቀውም መ. ሹሉም

፰. ተከዘ= ተከዘ፣ አዘነ። የጠበቀ ግስ ነው። ተከዘ የጠበቀ ግስ ነው።

ለምንት _____ ነፍሰየ።

ሀ. ትቴከዚ ለ. ተከዘኪ ሐ. ተከዘት መ. ተከዛ ሠ. ሹሉም

፱. አምላክነሰ ንይልነ ወጸወንነ ውለቱ በእንተዝ _____

ሀ. ንፈርህ ለ. ኢንፈርህ ሐ. ፈራህነ መ. ፈራህኩ

፲. ተወከል ቦቱ ወውለቱ _____ ለክ

ሀ. ገብረ ለ. ይገብር ሐ. ንገብር መ. ገብሩ

፲፩. ምስለ ጻድቅ ትጻድቅ ወምስለ ኅሩይ ኅሩየ _____

ሀ. ትከውን ለ. ኮንክ ሐ. ትከውኒ መ. ኮንክሙ

፲፪. ትፀንሲ ወ _____ ወልደ

ሀ. ወለድኪ ለ. ትወልዳ ሐ. ወለደት መ. ትወልድ

Perfect-Imperfect (Future and Present)

Perfect		Imperfect (future and present)
The GGMS and GIMS > GCTP and GPTP		
Perfect or Past-	Imperfect	Gloss/Meaning
ገንዖ	ይጌኒዮ > ይገንዮ	'they/ will praise'
ዐበዮ	ያፃቢዮ > ያፃብዮ	'they/ will enlarge' (like Amharic.) make great'
ጌገዮ ኣቲዮ	ይጌጌ-ይጌጌ ይስቲዮ > ይስጉዮ	'he is guilty' 'they will drink'
ለሐወ	ይለሐው > ይላሐው	'they /he will cry'
ሐረ	ይሐር > ዮሐውር	'he will go'
ገለፈ	ይገልፍ > ዮጋልፍ	'he will pass'

The imperfect forms like ያፃብዮ (like Amharic.) seem to follow the regular rule. In this case, Ge'ez and Tigrigna share similar positions.

Imperfect- Perfect. The Ge'ez imperfects vary from time to time. They were influenced by the third order during the formation from the perfect to the imperfect. The following words taken from the GGMS and GIMS could be sample examples. ዘየፃቢዮ > ዘየፃብዮ :: መስሎ-መ (is like Amharic, for the second radical is changed into the sixth order) > መስሎ-መ :: ኢይፊኢዮ > አይፊኢዮ :: ሐዘኑ (ገብረ type) > ሐዘኑ (ቀተለ type) :: ያስተረክብ :: (like Amharic) > ያስተርክብ :: ዘቀተልከመ-ዎ > ቀተልከም ዎ :: ይገድግ > ገድግ :: ዘይፊኢየከመ > ዘይፊኢየከመ :: ታአምሩ > ተአምሩ :: ዘይአምን > ዘየአምን :: ይፈላይዎ (Here = ላ is not changed into the sixth order despite ይ being present after it) > ይፈላይዎ :: ትሣቀዩን > ትሣቅዩን / Juss. :: ይበክዮ > ይበክዮ :: ይአወይው > ያወይው :: /perfective/.

በቅንፍ ውስጥ ያለውን ግስ በቀዳማይ፣ በካልኦይ፣ በዘንድ አንቀጽ በሚገባው ኹሉ አስተካክለውና ትርጉም ስጥ /ሰጪ/፣ ሀብ ትርጓሜሆሙ ለእሱ አናቀጽ

ምሳሌ:- ከመ /ቀደስ/

፩. ከመ ቀደስ - እንዳመሰገነ

፪. ከመ ይቆድስ - እንደሚያመሰግን

፫. ከመ ይቀድስ - ያመሰግን ዘንድ፣ ቢያመሰግን፣ እንዲያመሰግን

ከመ /ተሰቅለ/

ሶበ /ተሰቅለ/

እመ /ሰምዐት/

አምጣነ /ገብራ/

ሶበ /መጽእ/

አምጣነ /አክብርከሙ/

እምቅድመ /ተወልዳ/

እስመ /ፈፀምከ/

ከመ /አእመርነ/

እስመ /ሰማዕነ/

እንበለ /ሰምዐት/

እለ /ጸለዩ/

ዘ /ተቀብረ/

እለ /ዜነዋ/

እንዘ /በላዕከ/

እመ /ነበርኪ/

ከመ /አመንኪ/

እመ /ገበርከን/

ለሚከተሉት ግሶች በካልኦይ እና በትዕዛዝ አስተምጥ /አንብር ለእሱ አናቅጽ
በካልኦይ ወበትዕዛዝ/

፩. ነበረ

፫. ነጸረ

፭. ሐረ

፪. ምዕዘ

፬. ተንበለ

፮. ዜነወ

፯. ወድቀ

፭. ሰብሐ

ንግግር

ትንሣኤ ግእዝ

ሰላም ለከ ወልድዮ
ሰላም ላንተ ይኹን ልጄ
አብያዲከ፣ ሰብአ ቤትከ ጻገና ውለቶሙ
ጓደኞቻችከ ቤተሰቦቻችከ ደገና ናቸው
መጽሐፈ ጸሎት ብከ
የጸሎት መጽሐፍ አለኸ
ልሳነ ግእዝ እፎ ውለቱ
የግእዝ ቋንቋ እንዴት ነው
ናሁ ትትናገር ጥቀ
አሁን በጣም ትናገራለኸ
ባሕቱ ምንተ ይገብር ለከ

ነገር ግን ምን ያደርግልኻል

እንከከ ከሁሉ ሰብአ እመይትናገር ሠናይ ውለቱ
እንግዲኸስ ኹሉ ሰው ቢናገር ጥሩ ነው
ናሁ እለመኑ ይትናገሩ ልሳነ ግእዝ ብዙኃን
አሁን እነግን የግእዝ ቋንቋን ይናገራሉ
ምንተ ትቤ አንተ እንደ ይትናገሩ ልሳነ ግእዝ
ግእዝ ቢናገሩ አንተ ምን አልኸ
ማዕዜ ውለቱ ዘወጠኑ ተምህሮ
መቼ ነው ለመማር የጀመሩ
እግዚአብሔር ያርእዮን ለፍሬሁ
እግዚአብሔር ፍሬውን ያሳየን

እግዚአብሔር ይሰባሕ ወሰላም ለከ አቡየ
እግዚአብሔር ይመስገን ላንተም ሰላም አባቴ
እወ አቡየ ሎቱ ሰብሐት
አዎ አባቴ ለእርሱ ምስጋና
በእማን
በእውነት
ቀሊል ውለቱ
ቀላል ነው
ንስቲት ንስቲት
ትንሸ፣ ትንሸ
ይትሔደስ መንፈስየ አመ ለማእኩ በእዝንየ
ልሳነ ግእዝ
የግእዝ ቋንቋ በሰማሁ ጊዜ መንፈሴ
ይታደሳል
ተስፋየ ውለቱ
ተስፋዬ ነው
ውለቶሙ አኮ አነ ባሕቲትየ
ብዙዎች ናቸው እኔ ብቻ አይደለኹም
ፍስሐ ፈድፈደ ሊተ
ደስታ በዛልኝ
በዝንቱ ዐመት
በዚኸ ዐመት
አሜን ለይኩን
አሜን ይኹንልን

፪.፲፱. ዘንድ አንቀጽ ወይም ትዕዛዝ አንቀጽ

የገሶችን ሺደት በካልኣይ አንቀጽ /በሽላተኛ ወሲይ አንቀጽ/ በዝርዝር መግ
ግራችን ይታወቃል። ዘንድ አንቀጽ ወይም ትዕዛዝ አንቀጽ መሠረት በግድረግ
ትምህርታችንን እንቀጥላል።

ዘንድ አንቀጽ ወይም ትዕዛዝ አንቀጽ

የአርእስቱ ዘንድ አንቀጽ

ገላፊ

፩. ቀተለ

፪. ቀደስ

፫. ባረከ

ዘንድ/ትዕዛዝ

ይቅትል- ይግደል/ይገድል ዘንድ

ይቀድስ - ያመስግን/ያመስግን ዘንድ

ይባርኩ- ይባርክ/ይባርክ ዘንድ/ /ይላላ/

፩. ዴገነ	ይዴገን - ይከተል /ይከተል ዘንድ/
፪. ኖለወ	ይኖሉ - ይጠብቅ/ይጠብቅ ዘንድ/
፫. ደንገፀ	ይደንገፀ - ይፍራ/ ይፈራ ዘንድ/
፬. ብሀለ	ይብሃል - ይበል /ይል ዘንድ/
፭. ማህረከ	ይማህርከ - ይማርከ /ይማርከ ዘንድ/
፮. ገብረ	ይገበር- ይሥራ /ይሠራ ዘንድ/
፯. ሢመ	ይሢም - ይሹም /ይሾም ዘንድ/
፲፩. ቆመ	ይቁም - ይቁም /ይቆም ዘንድ/

በዐሥሩ መራሕያን

	ዘንድ		ትዕዛዝ
አነ	እቅትል	እገድል ዘንድ	እቅትል ልግደል
አንተ	ትቅትል	ትገድል ዘንድ	ቅትል ግደል
አንቲ	ትቅትሊ	ትገድዪ ዘንድ	ቅትሊ ግደዪ
አንትሙ	ትቅትሉ	ትገድሉ ዘንድ	ቅትሉ ግደሉ
አንትን	ትቅትላ	» »	ቅትላ ግደሉ
ንሕነ	ንቅትል	እንገድል ዘንድ	ንቅትል እንግደል
ውእቱ	ይቅትል	ይገድሉ ዘንድ	ይግደል
ይእቲ	ትቅትል	ትገድል ዘንድ	ትግደል
ውእቶሙ	ይቅትሉ	ይገድሉ ዘንድ	ይግደሉ
ውእቶን	ይቅትላ	ይገድሉ ዘንድ	ይግደሉ

ማስታወሻ፡ ከአንተ፣ አንቲ፣ አንትሙ፣ አንትን ውጭ፣ ዘንድም ትዕዛዝም አንድ ነው።

ዘንድ አንቀጽ እንድ /ደ/ የሚለውን ቃል እና ሊ/ል/ የተባሉ ሆሂያዊ ቃላት ይይዛል። እንድገድል /እቅትል/፣ ልገድል /እቅትል/፣ ሊገድል /ይቅትል/...።

ከመ /እንደ/ በአንቀጾች ላይ ሲያርፍ እንደ አንቀጾቹ ኹኔታ እና ጊዜ ይፈታል።

ከመ ነገድግ፣ ይቅር እንድንል /ለወደፊት/ - ከመ ንቅትል /ካልአይ አንቀጽ/ ይቅር እንደምንል /ልማጻዊ፣ ዘወትር/

-ከመ ንገድግ- ይቅር እንል ዘንድ - ከመ ንቅትል /ዘንድ አንቀጽ/

ቀደስ - አመሰግን

ዘንድ (In order to)	ትእዛዝ	(In order to) Praise
እነ አቀድስ አመሰግን ዘንድ	አቀድስ	ሳመሰግን
እንተ ትቀድስ ታመሰግን ዘንድ	ቀድስ	አመሰግን »
እንቲ ትቀድሲ ታመሰግኒ ዘንድ	ቀድሲ	አመሰግኒ »
እንትሙ ትቀድሱ ታመሰግኑ ዘንድ	ቀድሱ	አመሰግኑ »
እንትን ትቀድሳ ታመሰግኑ ዘንድ	ቀድሳ	አመሰግኑ »
ንሕነ ንቀድስ እናመግን ዘንድ	ንቀድስ	እናመሰግን »
ውእቱ ይቀድስ ያመሰግን ዘንድ	ይቀድስ	ያመሰግን »
ይእቲ ትቀድስ ታመግን ዘንድ	ትቀድስ	ታመሰግን »
ውእቶሙ ይቀድሱ ያመሰግኑ ዘንድ	ይቀድሱ	ያመሰግኑ »
ውእቶን ይቀድሳ ያመሰግኑ ዘንድ	ይቀድሳ	ያመሰግኑ »

ማስታወሻ፡- ከእንተ፣ እንቲ፣ እንትሙ፣ እንትን ውጪ፣ ዘንዱም ትዕዛዙም

አንድ ነው።

ገብረ - ሠራ

ዘንድ (In order to)	ትዕዛዝ	(In order to) Do
እነ እግበር እሠራ ዘንድ	እግበር ልሠራ	(In order to) Do
እንተ ትግበር ትሠራ ዘንድ	ግበር ሥራ	»
እንቲ ትግበሪ ትሠሪ ዘንድ	ግበሪ ሥሪ	»
እንትሙ ትግበሩ ትሠሩ ዘንድ	ግበሩ ሥሩ	»
እንትን ትግበራ ትሠሩ ዘንድ	ግበራ ሥሩ	»
ንሕነ ንግበር እንሠራ ዘንድ	ንግበር እንሥራ	»
ውእቱ ይግበር ይሠራ ዘንድ	ይግበር ይሥራ	»
ይእቲ ትግበር ትሠራ ዘንድ	ትግበር ትሥራ	»
ውእቶሙ ይግበሩ ይሠሩ ዘንድ	ይግበሩ ይሥሩ	»
ውእቶን ይግበራ ይሠሩ ዘንድ	ይግበራ ይሥሩ	»

ሢመ - ሾመ

ዘንድ	ትዕዛዝ	(In order to) appoint
እነ እሢም እሾም ዘንድ	እሢም ልሾም	
እንተ ትሢም ትሾም ዘንድ	ሢም ሾም	»

ትንሣኤ ግለሰብ

አንቲ	ትሣሚ	ትሾሚ	ዘንድ	ሣሚ	ሹሚ	»
አንትሙ	ትሣሙ	ትሾሙ	ዘንድ	ሣሙ	ሹሙ	»
አንትን	ትሣማ	ትሾሙ	ዘንድ	ሣማ	ሹሙ	»
ንሕነ	ንሣም	እንሾም	ዘንድ	ንሣም	እንሹም	»
ውእቱ	ይሣም	ይሾም	ዘንድ	ይሣም	ይሹም	»
ይእቲ	ትሣም	ትሾም	ዘንድ	ትሣም	ትሹም	»
ውእቶሙ	ይሣሙ	ይሾሙ	ዘንድ	ይሣሙ	ይሹሙ	»
ውእቶን	ይሣማ	ይሾሙ	ዘንድ	ይሣማ	ይሹሙ	»

ቆሙቆሙ

ዘንድ		ትዕዛዝ	(In order to) Stand		
አነ	እቁም	እቆም ዘንድ	እቁም	ልቁም	
አንተ	ትቁም	ትቆም ዘንድ	ቁም	ቁም	»
አንቲ	ትቁሚ	ትቆሚ ዘንድ	ቁሚ	ቁሚ	»
አንትሙ	ትቁሙ	ትቆሙ ዘንድ	ቁሙ	ቁሙ	»
አንትን	ትቁማ	»	ቁማ	ቁሙ	»
ንሕነ	ንቁም	እንቆም ዘንድ	ንቁም	እንቁም	»
ውእቱ	ይቁም	ይቆም ዘንድ	ይቁም	ይቁም	»
ይእቲ	ትቁም	ትቆም ዘንድ	ትቁም	ትቁም	»
ውእቶሙ	ይቁሙ	ይቆሙ ዘንድ	ይቁሙ	ይቁሙ	»
ውእቶን	ይቁማ	ይቆሙ ዘንድ	ይቁማ	ይቁሙ	»

ማስታወሻ፡ በዘንድ እና ትዕዛዝ የፊት ትጥያዎች /Prefix/ እንደ ካልኣይ ሲኾን በግሱ ላይ ግን የመለዋወጥ ጠባይዕ ይታያል፡፡ ቀተለ- ብዙውን ጊዜ የሳድስነት ጠባይዕ አለው፡፡ ቀደሰ የግእዝነት ጠባይዕ አለው፡፡

የንዑስ አንቀጽ አርእስት እና ዝርዝራቸው /በዐሥሩ መራሕያ/

ቀተለ	ቀቲል/ ቀቲሉት	መግደል	ገደለ
	ቀድሶ/ቀድሶት	ማመስገን	ቀደሰ
	ባርኮ/ባርኮት	መባረክ	ባረክ
	ደግኖ/ደግኖት	መከተል	ደገነ
	ደንገዐ	ደነገየ/ደነገየት	መደንገጥ
	ማህረክ	ማህርኮ/ማህርኮት	መማረክ

ኖለወ	ኖልዎ/ኖልዎት	መጠበት
ቆመ	ቀዊም/ቀዊሞት	መቆም
ሢመ	ሠዪሞ/ሠዪሞት	መሾም
ብህለ	ብሂል/ብሂሎት	ማለት
ገብረ	ገቢር/ገቢሮት	መሥራት

ቀቲል ወይም ቀቲሎት - መግደል

እኔ	ቀቲልየ/ቀቲሎትየ	መግደሌ	My killing
አንተ	ቀቲልከ/ቀቲሎትከ	መግደልክ	Your killing
አንቲ	ቀቲልኪ/ቀቲሎትኪ	መግደልሺ	Your killing
አንትሙ	ቀቲልክሙ/ቀቲሎትክሙ	መግደላችኹ	Your killing
አንትን	ቀቲልክን/ ቀቲሎትክን	መግደላችኹ	Your killing
ንሕነ	ቀቲልነ/ቀቲሎትነ	መግደላችን	Our killing
ወእቱ	ቀቲሉ/ቀቲሎቱ	መግደሉ	His killing
ይእቲ	ቀቲላ/ቀቲሎታ	መግደሏ	Her killing
ወእቶሙ	ቀቲሎሙ/ቀቲሎቶሙ	መግደላቸው	Their killing
ወእቶን	ቀቲሎን/ቀቲሎቶን	መግደላቸው	Their killing

የንዑስ አንቀጽ ዝርዝር ቅጥያዎች በአገናዛቢ እንዳየነው ኹሉ

የ፤ ከ፤ ቢ፤ ክሙ፤ ክን፤ ነ፤ አ፤ አ፤ አሙ፤ አን ናቸው፡፡

ቀድሶ/ቀድሶት

እኔ	ቀድሶየ/ቀድሶትየ	my thank/praising
	ማመስገኔ	
አንተ	ቀድሶከ/ቀድሶትከ	Your thank/praising
	ማመስገንክ	»
አንቲ	ቀድሶኪ/ቀድሶትኪ	
	ማመስገንሺ	»
አንትሙ	ቀድሶክሙ/ቀድሶትክን	
	ማመስገናችኹ	»
አንትን	ቀድሶክን/ቀድሶትክሙ	
	ማመስገናችሁ	»
ንሕነ	ቀድሶነ /ቀድሶትነ	
	ማመስገናችን	»

ውእቱ	ቀድሶሁ/ቀድሶቱ	
	መመስገኑ	»
ይእቲ	ቀድሶሃ/ቀድሶታ	
	ማመስገኗ	»
ውእቶሙ	ቀድሶሙ /ሆሙ/ /ቀድሶቶሙ	
	ማመስገናቸው	»
ውእቶን	ቀድሶን /ሆን/ /ቀድሶቶን	
	ማመስገናቸው	»

ሌሎች ግሶችም በዚኹ መልክ ይዘረዝራሉ።

ቦዝ አንቀጽ

አነ	ቀቲል	የገድየ
አንተ	ቀቲለከ	ገደለህ
አንቲ	ቀቲለኪ	ገድለሼ
አንትሙ	ቀቲለክሙ	ገድላችሁ
አንትን	ቀቲለክን	ገድላችሁ
ንሕነ	ቀቲለነ	ገድለን
ውእቱ	ቀቲሎ	ገድሎ
ይእቲ	ቀቲላ	ገድላ
ውእቶሙ	ቀቲሎሙ	ገድለው
ውእቶን	ቀቲሎን	ገድለው

ቦዝ አንቀጹን እንደ ቀተለ በየቤቱ ማርባት ይቻላል።

ከ ልኒ ውጭ ል ወደ ል ተለውጧል።

የግስ አርእስት ዘንድ /ትዕዛዝ አንቀጻቸው ምን እንደሚመስል እና ከአርእስቱም የተወሰኑትን በዐሥሩ መራሕያን በመዘርዘር ተምረናል። በዚኽ ደገዋ ከአርእስቱ ለዚህቸው ለየት ባለመንገድ እና ዐመል ዘንድ/ ትዕዛዝ አንቀጻቸውን የሚያወርዱትን «የኢሕጋውያን ግሶችን» ጠባይዕ እንግግራለን።

፩.፩. ኢሕጋውያን ግሶች እና ዘንድ ወይም ትዕዛዝ አንቀጻቸው

ኢሕጋውያን ግሶች እና ዘንድ ወይም ትዕዛዝ አንቀጻቸው

ኢሕጋውያን የምንላቸው ከዚኽ በፊት እንደገለጸነው ግሶች በስም፣ በቅጽል፣ በግስ ርባታ ጊዜ ዘመድ ሆሂያትን በመዋጥ፣ በመግደፍ... ሲነበቡ፣ ሲጻፉ ነው።

በተጨማሪም ልዩ ልዩ ዐመልን ያለ ቤታቸው በመውረስ እና ባዕድ ፊደላትን በመደመር የሚታወቁ ናቸው።

የአማርኛ ምሳሌ

<u>ገላፊ</u>	<u>ዘንድ</u>	<u>ትዕዛዝ</u>
ተጫወተ	ይጫወት ዘንድ	ይጫወት
ነደደ	ይነድ ዘንድ	ይንደድ
ተናገረ	ይናገር ዘንድ	ይናገር
«ተ» በዘንድም በትዕዛዝም ጠፍቷል።		
«ደ» በዘንድ ጠፍቷል		

ኢሕጋውያን ግሶች ከአርእስቱ /Regular verbs/ /፲፩ ግሶች/ መንገድ ሲለዩ

የገለገሉ ኢሕጋውያን ግሶች በዘንድ /በትዕዛዝ መልካቸው/

ሀ. የ«ወ»፣ «የ»፣ «ተ»፣ «ሀ»፣ «ኀ»፣ «ሐ»፣ «አ»፣ «ዐ»፣... የለዋጩነት ሚና፡-

<u>ገላፊ</u>	<u>ዘንድ</u>	<u>ትዕዛዝ</u>
፩. ወሰደ - ወሰደ	ይሰድ - ይወሰድ ዘንድ	ይሰድ - ይውሰድ
፪. ወረደ - ወረደ	ይረድ - ይወርድ ዘንድ	ይረድ - ይውረድ
፫. ወድቀ - ወደቀ	ይደቅ	ይደቅ
፬. ጸለየ - ጸለየ	ይጸላ	ይጸላ
፭. ጸገየ - ጸበበ	ይጽገይ	ይጽገይ
፮. ዘመው - ዝሙት ሠራ	ይዘሙ	ይዘሙ
፯. ዜነው - አወራ	ይዜኑ	ይዜኑ
፰. ወለደ - ወለደ	ይለድ	ይለድ
፱. ተሣለቀ - ተዘባበተ	ይሣለቅ	ይሣለቅ
፲. ተሰፈው - ተሰፋ አደረገ	ይሰፎ	ይሰፎ
፲፩. ወሀቢ - ሰጠ	የሀብ	የሀብ
፲፪. ነቀው - ነቃ	ይንቁ	ይንቁ
፲፫. እድለው	ያድሉ	ያድሉ
፲፬. አመክኦ	ያመክኒ	ያመክኒ
፲፭. ጸመው	ይጸሙ	ይጸሙ
፲፮. ሣቀየ	ይሣቁ	ይሣቁ
፲፯. ሀለው	የሀሉ	የሀሉ
፲፰. ገለየ	የገላ	የገላ
፲፱. አጥረየ	ያጥሪ	ያጥሪ
፳. ውገዘ	የገዘ	የገዘ

ሀ. ማስታወሻ:- ጸለዩ በትዕዛዝ /ዘንድ ይጸሉ ሲል ጸ ግለገ የኾነበት ምክንያት ቤቱ ቀደስ /ይቀድስ/ ሲኾን ወሰደ ግን ይኸንን መስሎ ያለቤቱ /ቀተለ/ ይሰድ ሲል «ሰ»ን ግለገ ያደርጋል። ጸዣ ግን ይጽገይ በማለቱ «የ»ን ሳይገድፍ ቀተለን /ቤቱን/ አልተወም።

ለ. ማስታወሻ:- «ተ» ሰ፣ ተ፣ ጸ፣ ጠ፣ ደ የተባሉ ፊደላት በሚከተሉት ግስ መነሻ ሲኾን ከግላፊ ጊዜ /Past tense/ በቀር በካልኣይ /በአሁን፣ በትንቢት/ በዘንድ፣ ትዕዛዝ ጊዜ ራሱን ያጠፋል። ምሳሌ:-

<u>ቤት</u>	<u>ግላፊ</u>	<u>ካልኣይ</u>	<u>ዘንድ/ትዕዛዝ</u>
ቀደስ	ተሰብሐ	ይሴባሕ	ይሰባሕ
	ተመሰገን	ይመሰገናል	ይመሰገን ዘንድ/ ይመስገን
ቀደስ	ተዘከረ	ይዜከር	ይዘከር
	አስታወሰ/ታወሰ		
ብህላ	ተትሕተ/ተዋረደ/	ይቴሕት	ይተሕት
ቀደስ	ተሠገወ/ሥጋ ኾነ/	ይሢጎ	ይሠጎ
ቀደስ	ለበወይሌቡ /አሰበ/	ይለቡ	
ቀደስ	ወደሰ/አመሰገን/	ይዌድስ	ይወድስ
አእመረ /ተገበለ ወርዘወ		ይወረዙ	ይወርዙ

ይቴሕት «ተ»ን ያወጣው ያለ ቤቱ /ብህላ -ይብህላ/ በቀደስ ነው።

ማስታወሻ:- በቀደስ እና በተንበለ/ አእመረ ቤት ወ መነሻ ሲኾንም ራሱን ይጠብቃል። ያድናል። በካልኣይም በዘንድ ወይም በትዕዛዝም።

በአጠቃላይ ግሶች በአካሄዳቸው እንደማንኛውም ቋንቋ ሕጋዊም ኾነው የኢሕጋውያንን ዐመል ኢሕጋውያን ኾነው የሕጋውያንን ዐመል በዘንድ፣ በትዕዛዝ ወይም በካልኣይ ሊቀያይሩ፣ ሊመስሉ፣ ሊለወጡ ይችላሉ። ይኸን ዐመላችውን ግን በሌላ ርእስ በበፊው የምናየው ይኾናል።

በቲ የሚጀምር ብዙውን ጊዜ በተገብሮ /Passive/ ግስ ሲሆን በካልኣይ በዘንድ ወይም በትእዛዝ ተን ያጠፋል። በልማድ ግን ተዘከረ /ታወሰ/፣ ዘከረ አስታወሰ፣ አወሳ በማለት ፈንታ እንደገቢር /active/ ተዘከረ ይባላል።

እንዳንድ ጊዜ ቃላቱ ፊደላትን ሳይገድፉ በየደረጃው ራሳቸውን ጠብቀው በትዕዛዝ፣ በዘንድ ሊዘልቁ ይችላሉ። ሀሉ፣ ሀልው፣ ኑሩ። ይኸ ደግሞ ቃላትን ለማቅለል ሲባል በድምጽ ለውጥ ኪደት የሚከሰት ነው። በአማርኛ እርስዎ፣ እርሶ እንደሚለው።

ሐ. የኢሕጋዊ ግስ ምሳሌ በዐሥሩ መራሕያን

ወሰደ=ወሰደ	ዘንድ	ትዕዛዝ	
እነ	እሰድ	እሰድ	/Let me take /
አንተ	ሰድ	ሰድ	/Let you take /
አንቲ	ሰዲ	ሰዲ	/Let you take/
አንትሙ	ሰዱ	ሰዱ	/Let you take/
አንትን	ሰዳ	ሰዳ	/Let you take/
ንሕነ	ንሰድ	ንሰድ	/Let us take/
ውእቱ	ይሰድ	ይሰድ	/Let him take/
ይእቲ	ትሰድ	ትሰድ	/Let her take /
ውእቶሙ	ይሰዱ	ይሰዱ	/Let them take /
ውእቶን	ይሰዳ	ይሰዳ	/Let them take /

ዘንድ እንቅጹ እሰድ = እወሰድ ዘንድ /Inorder that I take/ ትእዛዙ የጠነከረ ልውሰድ እና ያልጠነከረ /እስኪ/ ልውሰድ የሚል ትርጉም እና ፍቺ አለው።

• Command / subjunctive :

The GGMS and GIMS	Meaning and Gloss	
በልዮ > በሊዮ	'tell him'	Juss./ Imp.
ይፍደ > ይፍደይ/ ይፍደ	'in order that he pays'	Juss./ Imp.
ነህብ > ነሃብ /we/	'to give'	Juss./ Imp.
ሃህቡ > or = ሃቡ	'give ' third person plu.	Imp.
ሀባነ > ሀቡነ	'give us '	Imp.
ይጸር > ይጸር	'in order that he carries/to bear'	Juss.
ታቡሉ > ታብሉ	'you invite them to enter in to'	Juss.
እዘዘ ይሃቡዋ>እዘዘ ይሃብዋ	He ordered that they give to her	Juss.

Other Verbs

The GGMS and GIMS > The GCTP and GPTP

ይመህርክ >	ይመሃርክ	Subj-Juss.
ይምህርክ >	ይማህርክ	Subj-Juss
ይብርክ >	ይባርክ	Imperfect
ይብርክ > ፡	ይባርክ	subj-Juss
ይሰብክ >	ይሴብክ	Imperfect
ይሰብክ >	ይሰብክ	Subj-Juss.
ሰበሐ >	ሰብሐ	Perfective

The pronunciation of ሐወፎ preserved

The others that show changes of the forms of the Ge'ez words include
ይበጸክ>ይበጸክ

:: ሐሩ>ሐሩ:: Imp. ገፅቡ= ቅብሐ:: ሃበነ እምትበእ > እምትባእ:: ዘእንበሌ
ይበጸክ:: አብጽሐኑ:: ተሃህሰነ:: ኢትበኩ:: ሃልው ::ርኢ:: ሃበኔ:: አዘዘ ይሃቡዋ>
አዘዘ ይሃቡዋ:: ገበ ሀለወት > በከመ ሀለወት::

ምልማድ /በወረደ እና ቀደሰ ትዕዛዝ የሚሳመድ/

፩. አስተዛምድ ቃላተ «ሀ» ምስለ ቃላተ «ለ»

«ሀ»

፩. አነ

፪. አንተ

፫. አንቲ

፬. አንትሙ

፭. አንትን

፮. ንሕነ

፯. ውእቱ

፰. ይእቲ

፱. ውእቶሙ

፲. ውእቶን

«ለ»

አ. ቀድሱ /ረዱ

በ. ቀድሲ /ረዱ

ገ. ንቀድስ /ንረድ

ደ. ይቀድስ /ይረድ

ሀ. ትቀድስ /ትረድ

ወ. ቀድሳ /ረዳ

ዘ. ይቀድሳ /ይረዳ

ሐ. እቀድስ/ እረድ

ጠ. ቀድስ/ረድ

የ. ይቀድሱ /ይረዱ

፪.ሰብሐ፣ ወደሰ፣ ወለደ፣ ቆመ፣ ቀተለ፣ ወሀበ የሚሉትን ግሶች በዘንድ እና
በትዕዛዛቸው በዐሥሩ መራሕያን ዘርዝር

፫. ወልጥ ገበ ልሳነ ዐምሐራይ

፩. ሐሩ በጽድቅ ትርክቡ ሠናዩ። ረከበ = አገኘ

፪. ንዑ ንስግድ ወንብኪ /በክዩ = አለቀሰ/ ቅድመ እግዚአብሔር።

፫. ንንበር ዝዩ ወንግበር ማጎደረ።

፬. እግርር ፀራ ታሕተ እገሪሃ ለሀገሪትን ኢትዮጵያ።

፭. መኑ ኢትዮጵያዊ ወመኑ አፍሪካዊ?

፮. መኑ ዐዘዘክ ከመ ትቅትል ብዙኃን ሰብአ?

፯. ነዐ ከመ ትሰብክ ምስሌዩ ወንጌለ በምድረ አፍሪካ

፰. ማርያም ከማኪ ኢያፈቅር መነ ኢነቢያተ ወኢጻድቃን

፱. ሐሩ በሰላም።

፲. አሐዱ ሕዝብ ወአሐቲ ሀገር።

፲፩. አንቲ ሐሪ ገበ አክሠ-ም ወአንትሙ ሐሩ ገበ ኢሉባቡር።

፲፪. ንዑ ንሑር ኩልነ ገበ ሰላማዊት ኢትዮጵያ።

ቃላት በእንተ ምግብ /ቃላት- ስለ ምግብ/

ሀ. ግስ

ቅጽል/ስም

መገብ= መገበ

ምግብ= ምግብ፣ ሲሳይ

በልዐ = በላ

መብልዐ = መብል

ሰትዩ = ጠጣ

መባልዐት = መብሉች

ተጎጽበ = ታጠበ

ስቴ = መጠጥ

ጸብሐ = ወጥ ሠራ

ሴሰዩ = መገበ ለብቻው ሲሲት፣ ምግብ፣

ሲሳይ = ምግብ፣ ሲሳይ

ገበዘ = ጋገረ

ጎብዝ፣ ጎብስት፣ መና = እንጀራ፣ ጸብ

ለስሐ = አልጫ ኾነ

ጸብሐ = ወጥ

ጸብሰ = ጠበሰ

ጽቡስ = ጥብስ

ረጠበ = ረጠበ

ርጡብ = እርጥብ

ረፈቀ = ተቀመጠ

ምርፋቅ = መቀመጫ

ቤተ ምግብ = ምግብ ቤት

ምጎጸብ = መታጠቢያ

መሀፒል = ሳሙና

ማይ = ውኃ

ለ. ፍተ ጽባሕ ቁርስ

ምሳህ - ምሳ

ድራር - እራት

ጽዋኤ ምሳህ - የምሳ ጥሪ

» ድራር- የእራት ጥሪ

» ክርስትና- የክርስትና ጥሪ

» ከብካብ - የሠርግ ጥሪ

» ቡራኪ ዘቤት - የቤት ምረቃ ጥሪ

» ስኢል - የእርጥባን ጥሪ

» ረዲእ - የእርዳታ ጥሪ

» ተዝካር - የተዝካር ጥሪ

ሐ. የምግብ ዝርዝር /Menu

፩. ምግብ ጸም /የጸም ምግብ

ጸብሐ ሐሪፎት = የክክ ወጥ

ጸብሐ ለስሕ = አልጫ ወጥ

ጸብሐ በቅል = የባቄላ መረቅ

«ዚፋለ ዓሣ» = የሸንብራ ዓሣ

ሰከከ ሐሪፎት = ፍርፍር ሽሮ

ሐምል = ጎመን

ሐምለ ብሒዕ = ስልጆ /መጸጸ/

አትክልት = አትክልት

መጸዕ = ሆምጣጤ

፪. ምግብ ፋሲካ /የፍስክ ምግብ

ጎብስተ ዶርሆ = ዶሮ ዳቦ

መስተካ ወውልም = ጨጓራና ጉብት

ርጡብ ሥጋ = እርጥብ ሥጋ

ጽቡስ ሥጋ = ጥብስ ሥጋ /እንፍሌ/

ጸብሐ ሥጋ = ሥጋ ወጥ

ቀይሕ ጸብሕ = ቀይወጥ

እንቆቁሆ በሥጋ = እንቁላል በሥጋ

ጸብሐ ዶርሆ = ዶሮ ወጥ

ጸብሐ በግዕ = የበግ ወጥ

ጸብሐ ሶር = የበሬ ወጥ

ጸብሐ ጽቡስ = ጥብስ ወጥ

መቅጽተ ሲሳን = ምንቸት አብሽ

ዞም = መረቅ

ሱራጌ = አልጫ መረቅ

ዐፅመ ጸብሕ = የወጥ አጥንት

ዐፅመ ሱራጌ = የአልጫ መረቅ አጥንት

ንግግር

ተመጋቢ

ሰላም ለኪ እንትየ
ሰላም ላንቺ ይኹን እንቴ
ምንት፣ ምንት ሀሎ?
ምን፣ ምን አለ?
/ዘ/ ፍተጽባሕ ምንት ሀሎ
/የ/ ቁርስ ምን አለ
ምሳህ ምንት ሀሎ?
ምሳ ምን አለ?

አስተናጋጁ

ወሰላም ለከ እንጉየ
ላንተም ሰላም ይኹን ወንድሜ
ፍተጽባሕ አው ምሳህ?
ቁርስ ወይስ ምሳ?
ሐሊብ፣ ኅብስት
ወተት፣ ዳቦ...
ዘጸም ሐረፎት፣ ለስሕ፣ ሰከከ
ሐረፎት፣ አትክልት በኅብስት የጸም
ከከ፣ ሸሮ፣ አልጫ፣ ፍርፍር ሸሮ፣
አትክልት በዳቦ ...

ምግብ ፋሲካ /ዘፋሲካ/?

ኅብስተ ዶርሆ፣ ጽቡስ ሥጋ፣ ጸብሐ ሥጋ፣

የፍሰክ

ጸብሐ ዶርሆ፣ ጸብሐ በግዕ...
ወጥ፣ የበግ ወጥ

የዶሮ ዳቦ፣ ጥብስ፣ ሥጋ ወጥ፣ ዶሮ

ሰከከ አንቆቁሆ ሀሎ?

ኢሀሎ/አልቦ

እንቁላል ፍርፍር አለ?

የለም

ጽቡስ ይሔይሰኒ

አሆ

ጥብስ ይሻለኛል

እሺ

፪.፳፩. የንዑስ አንቀጽ አርእስት እና ዝርዝራቸው /በዐሥሩ መራሕያን/

ቀተለ ቀተል/ ቀተሎት

መግደል to kill

ቀደሰ ቀድሶ/ቀድሶት

ማመስገን to praise

ባረከ ባርኮ/ባርኮት

መባረክ to bless

ደገነ ደግኖ/ደግኖት

መከተል to follow

ደንገፀ ደንገዖ/ደንገዖት

መደንገጥ

ማህረከ ማህርኮ/ማህርኮት

መማረክ

ኖለወ ኖልዎ/ኖልዎት

መጠበቅ

ቆመ ቀዊም/ቀዊሞት

መቆም

ሢመ ሠዪሞ/ሠዪሞት

መሾም

ብሀለ ብሂል/ብሂሎት

ማለት

ገብረ ገቢር/ገቢሮት

መሥራት

ቀቲል ወይም ቀቲሎት - መግደል

እኔ	ቀቲልዋ/ቀቲሎትዋ	መግደሌ	My killing
አንተ	ቀቲልክ/ቀቲሎትክ	መግደልክ	Your killing
አንቲ	ቀቲልኪ/ቀቲሎትኪ	መግደልኪ	Your killing
አንትሙ	ቀቲልክሙ/ቀቲሎትክሙ	መግደላችኹ	Your killing
አንትን	ቀቲልክን/ ቀቲሎትክን	መግደላችኹ	Your killing
ንሕኔ	ቀቲልን/ቀቲሎትን	መግደላችን	our killing
ውእቱ	ቀቲሉ/ቀቲሎቱ	መግደሉ	His killing
ይእቲ	ቀቲላ/ቀቲሎታ	መግደሏ	Her killing
ውእቶሙ	ቀቲሎሙ/ቀቲሎቶሙ	መግደላቸው	Their killing
ውእቶን	ቀቲሎን/ቀቲሎቶን	መግደላቸው	Their killing

የንዑስ አንቀጽ ዝርዝር ቅጥያዎች በአገናዛቢ እንጸያው ኹሉ
የ፣ከ፣ኪ፣ክሙ፣ከን፣ነ፣አ፣አ፣አሙ፣አን ናቸው።

ቀድሶ/ቀድሶት

እኔ	ቀድሶዋ/ቀድሶትዋ	ማመስገኔ	My thank/praising
አንተ	ቀድሶክ/ቀድሶትክ	ማመስገንክ	Your thank/praising
አንቲ	ቀድሶኪ/ቀድሶትኪ	ማመስገንኪ	»
አንትሙ	ቀድሶክሙ/ቀድሶትክሙ	ማመስገናችኹ	»
አንትን	ቀድሶክን/ቀድሶትክን	ማመስገናችኹ	»
ንሕኔ	ቀድሶን /ቀድሶትን	ማመስገናችን	»
ውእቱ	ቀድሶሁ/ቀድሶቱ	መመስገኑ	»
ይእቲ	ቀድሶሃ/ቀድሶታ	ማመስገኗ	»
ውእቶሙ	ቀድሶሙ /ሆሙ/ /ቀድሶቶሙ	ማመስገናቸው	»
ውእቶን	ቀድሶን /ሆን/ /ቀድሶቶን	ማመስገናቸው	»

ሌሎች ግሶችም በዚህ መልክዕ ይዘረዝራሉ።

፩. በዝ አንቀጽ

እኔ	ቀቲልዋ	ገድዋ I having killed, After I have /had/ killed
አንተ	ቀቲልክ	ገድለክ
አንቲ	ቀቲልኪ	ገድለኪ
አንትሙ	ቀቲልክሙ	ገድላችኹ
አንትን	ቀቲልክን	ገድላችኹ

ንሕነ	ቀቲለነ	ገድለን
ውእቱ	ቀቲሎ	ገድሎ
ይእቲ	ቀቲላ	ገድላ
ውእቶሙ	ቀቲሎሙ	ገድለው
ውእቶን	ቀቲሎን	ገድለው

ቦዝ እንቀጽን እንደ ቀተለ በየቤቱ ማርባት ይቻላል።

ከ ሕጌ ውጭ ል ወደ ል ተለውጧል።

ባለፈው ተምህርታችን ገሶች በቀዳማይ፣ በካሰኣይ እና በዘንድ ወይም በትዕዛዝ ስናቅድ ዝርዝር ርባታ ጊዜ የሚኖራቸውን የሰውጥ ሺዶት፣ መሰከሪያ እና መባደሪያ ሰማየት ሞክረናል። በዚህ ተምህርታችን ደገሞ ንዑስ ስንቀድ እና ቦዝ ስንቀድ ያሳቸውን መሰከሪያ ቀርዶ፣ መባደሪያ እና ስገሳገሱት ስንመሰክረን። ሰማሰታወስ ያኸሰ ዐቢይ ስንቀድ ያሳቸውን የባሰፍትን ተምህርታት ማዘከር ስናስቀድማለን።

ንዑስ እንቀጽ/ Infinitive

ገላፊ	ቀተለ	ገደለ
ካልኣይ የአሁን/መጻእ	ይቀትል	ይገድላል
ዘንድ/ ትዕዛዝ	ይቅትል	ይገድል ዘንድ/ይገደል
ንዑስ እንቀጽ	ቀቲል/ቀቲሎት	መግደል

የአማርኛው የግስ ርባታ በተለምዶ የእንግሊዝኛውን በመከተል በንዑስ እንቀጽ እንደ የአሁን ጊዜነት ይወጥናል።

ሀ. መግደል	= ቀቲል/ ቀቲሎት	To kill
ለ. ገደለ	= ቀተለ	Killed
ሐ. ይገድላል	= ይቀትል	Kills/Will kill
መ. ይግደል	= ይቅትል	Let him kill
ሠ. ይገድል ዘንድ	= ይቅትል	In order that he kills

ገለዝ ግን ከገላፊ ከጥንት ጀምሮ እስከ አሁን እና የመጻፂውን የጊዜ ቅደም ተከተል /Chronology/ ይዞ ስለሚጓዝ ሥርወን አይለቅም።

ንዑስ እንቀጽ በብዙው የንዑስ-ሳን ስናቅድ ክፍል እየተባለ እንደ ሦስቱ ዐበይት ስናቅድ፣ ቀዳማይ፣ እና ሣልሳይ /ትዕዛዝን ብቻ/ ነገር ስብስበው የማያሳርፉ፣ የማይጠቀሱ እና የማያስሩ ዘንድና አርእስት፣ ቦዝና፣ ውስጠዘ፣ ላቢ ዘር እና ራሱን ንዑስ እንቀጽን ጨምሮ ከሚመደብበት ክፍል ቢኾንም ለትምህርታችን

ግልጽነት ግን ንዑስ አንቀጽን ለብቻው አንደ አንድ ርእስ ከፍሎ ማየቱ የተሻለ ነው። ከላይ እንዳየነው። ሌሎችንም እንዲሁ። በአንዳንድ መራሕያን ዝርዝር ንዑስ አንቀጽ = ቦዝ የሚሾንበትም ቦታ/ጊዜ ይኖራል።

ሥርወ- /Root/ ማለት የቃላት ሹሉ መሠረት የሆነ አናባቢ የሌለው ነው። ነገር ግን አናባቢ በቀዳማዊው በማእከላዊው እና በደኃራዊው ፊደላቱ በሚደ መጽ ጊዜ ልዩ ልዩ የንግግር እና የሰዋሰው ክፍሎች ስም፣ ቅጽል፣ ተውላክ ግስ... የሚወለዱበት ማሕፀን ቃላት ነው። በሴማዊ /አዳማዊ/ የቋንቋ ሥርዐትም ዋናው የቃላት መሠረት ባለ ሦስት ፊደላት ሲሾን ሦስቱም የራሳቸው መልክዕ፣ እካል ያላቸው ሲሾን አንድነታቸው ደግሞ ፊደልነታቸውና በአንድነት የቃላት፣ የዕውቀት ፈጣሪዎች መሾናቸው ነው። በአጠቃላይ ቃላትን በአርአያቸውና በምሳሌያቸው በመፍጠራቸው የሥላሴን ሦስትነት የሚሰብኩ ናቸው። ሥርወ-ን አራት የምናደርገው በተለምዶ እንጂ አግባብ ያይደለ ምሥጢር የሌለው ነው።

ሥርወ- /Root/	ቅ-ት-ል /አናባቢ የሌለው/	
ቀዳማይ አንቀጽ	ቀተለ	ገደለ /አናባቢ-ፓ/
ካልካይ አንቀጽ	ይቀትል	ይገድላል
ሣልሳይ አንቀጽ	ይቅትል	ይግደል
ሣልሳይ አንቀጽ	ይቅትል	ይገድልዘንድ
ንዑስ አንቀጽ	ቀቲል	መግደል
ንዑስ አንቀጽ	ቀቲሎት	መግደል
ገቢር ቅጽል /ስም	ቀታሊ	ገዳዪ
ገቢር ቅጽል /ስም	ቀታሊት	ገዳዪት
ገቢር ቅጽል /ስም	ቀታልያን	ገዳዮች
ገቢር ቅጽል /ስም	ቀታልያት	ገዳያት /ሴ/
ተገብሮ ቅጽል	ቅቱል	የተገደለ /ግዱል
ተገብሮ ቅጽል	ቅትልት	የተገደለች /ግድልት
ተገብሮ ቅጽል	ቅቱላን	የተገደሉ /ግዱላን
ተገብሮ ቅጽል	ቅቱላት	የተገደሉ /ግዱላት /ሴ/
ስም/ቅጽል	ቀትል	ግድያ
ስም	መቅትል	ገዳይ /መግደያ

ፊ=እ/አናባቢ/ ወይም አልቦ/0

ማስታወሻ፡- ከላይ በዘረዘርነው መሠረት በሥርወ- በመነሣት ስም፣ ቅጽል ወዘተ የሹኑና ሊሾኑ የሚችሉ ያልተለመዱ ብዙ ቃላትን ሹሉ መፍጠር ይቻላል። የሥላሴ የፍጥረት ግብር እንደሚበዛ እና ዐለምን እንዲሞላ።